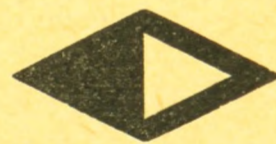

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

A SÁTÁN KÜRTJE

Írta: Dr. Kiss Arnold

Theodor Lessing utolsó cikke. —
Beszélgetés a londoni Chief-rabbi-
val. — Kapcsolat a külföldi zsidó-
sággal — Jacobi Béla anekdótája.
A „Pro Palesztina“. — Olvasom . . .
nem olvasom . . . — Hirek, — stb.

VI. évfolyam 16. szám.

1933. szeptember 18.

A címlap Berény Róbert rajza.

SIESSETEK MEGVÁLTANI

templomüléseiteket!

Dégső határidő:

szept. 20. d. u. 4 óra

A ZSIDÓ KATONÁK ÜNNEPI SZOLGÁLATMENTESSÉGE. A két Országos Izraelita Iroda már régebben felterjesztéssel fordult Gömbös Gyula miniszterelnökhöz és a honvédelmi miniszterhez, amelyben a zsidó vallásu katonai legénység valláserkölcsi gondozására vonatkozólag többrendbeli kérelmet terjesztett elő. Őszinte örömmel közöljük, hogy az Irodák előterjesztésében kifejtett fontos vallási szempontok a miniszterelnök teljes méltánylásával találkoztak és most kibocsátott 1644—1933. sz. honvédelmi miniszteri körrendeletben gondoskodás történt a zsidó vallásu legénység vallásos szükségeteinek a szolgálati viszonyok keretei közt való kielégítéséről. A nagyfontosságú rendelet a Honvédségi Közlöny f. évi 15. számában jelent meg.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG előljárósága figyelmezteti a híveket, hogy zúgimaházak felállítása tiltva lévén, magánvállalkozók által akár bérelt helyiségben, akár magánlakásokban létesített ilyen zúgimaházak működését a rendőrhatóságok meg fogják akadályozni.

Pályázati hirdetés.

A pesti izr. hitközség előljárósága pályázatot hirdet a kórházaiban 1933. november hó 1.-én betöltendő két főorvosi és egy rendelő-orvosi állásra és pedig:

I. a pesti izr. hitközség kórházában egy szemészeti osztályos főorvosi állásra;

II. a pesti izr. hitközség kórházainak központi Röntgen-intézetét vezető főor-

vosi állásra;

III. a pesti izr. hitközség Kaszab Aladár és Józsa poliklinikáján egy bőrgyógyászati rendelő-orvosi állásra, illetve amennyiben ez az állás a rendelőt jelenleg vezető rendelő-főorvossal töltetnék be, úgy a pesti izr. hitközség Bródy Zsigmond és Adél gyermekkórháza rendelésén ezáltal megüresedő bőrgyógyászati rendelő-orvosi állásra.

A kellően felszerelt pályázati kérvények az összes felsorolt állásokra legkésőbb f. évi szeptember hó 25. napja déli 12 óráig, a pesti izr. hitközség előljáróságához címezve a hitközség főtitkári hivatalánál (VII. Sip ucca 12. III. 40. sz.) nyújtandók be. Később érkező folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak. A kérvényhez a curriculum vitae és tudományos dolgozatok mellékelendők. A minősítés tekintetében a nm. Belügyminiszter úr által 1933. évi július hó 20.-án 254.712 933. XVI. sz. alatt jóváhagyott szervezeti és működési szabályzat 59. §-a, a javadalmazás tekintetében pedig az ugyancsak ezen szabályzat 70., 135—137. §-ai irányadók. A megválasztottak alávetik magukat a nm. Belügyminiszter úr által jóváhagyott fenthivatkozott szervezeti és működési, valamint a pesti izr. hitközség képviselőtestülete által 1930. október 26.-án elfogadott szolgálati és fegyelmi szabályzat előírásainak. — A megválasztottak kötelesek állásaikat legkésőbb f. évi november hó 1.-én elfoglalni. Közelebbi felvilágosítással szolgál Eppler Sándor, a pesti izr. hitközség főtitkára (VII. Sip ucca 12. III. 40.), akinél a hivatkozott szabályzatok rendelkezésre állanak.

Budapest, 1933. augusztus 30.

A pesti izr. hitközség előljárósága:

Eppler s. k.
főtitkár

Stern s. k.
elnök

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Sátán kürtje - Izrael kürtje

Irta: **dr. Kiss Arnold** vezető főrabbi

A fölvirradó zsidó új esztendő mély keserűségben találja a zsidóságot, mert csalatkozni kellett az emberiségbe vetett hitében. De az emberiség maga is, azok, akik körében még meg nem tagadták az etika legelemibb érzéseit, azok is kell, hogy zuhanást érezzenek, zuhanást a leginfernálisabb mélységekbe.

A gyűlölet fölmagasztosított, a jogegyenlőséget hontalanná kergették. A pillanat érdekei, a faji önzés, a tömegszennvedély felébresztése vérbeborult szemekkel járnak a világon

És a társadalomnak és a nemzeteknek ama megmentői, akik az emberi boldogulás ezerjófűvét minden fennállónak romjaiból, vérral áztatott talajból, felperzselt jogok hamvából felsarjadzani vélik, ők az ő szerepüket ama poetikus alaktól lesték el, amelyet Raus Hasónó napján a vallásos hagyomány állít az előtérbe, aki az Istennek ítélőszéke előtt mint nyilvános közvádoló akarja a marasztaló ítéletet Izrael fölött kimondatni s akinek vádjait a zsidóság a sófár hangjaival hallgattatja el, az írás előírása szerint, hogy „fujjatok a harsonába az ujhold napján, ami ünnepünk ünnepi napján, mert törvény az Izraelnek, rendelet Jákob Istenétől“, A Tekió, a Sevorim, a Teruó és a Tekió Gdauló négyes hangja a mi válaszuk bizonyos tanokra és fennhirdetett társadalommentő nézetekre.

Ezeket a zsidóságot vivisektáló teóriákat négy csoportba osztja most egy brosurában Gerhart Kittel, a tübingeni egyetem ismert teológus professzora.

Azok a konfliktusok, amik a népek nationalis kulturöntudatának, nemzeti érdekeik és népi különletőségük céljainak elérésére, mind hevesebb erővel nyilvánulnak meg: Kittel szerint négyféleképpen oldhatók meg. *Palesztinában a zsidó államot vissza kell állítani s ott a világ zsidóit egybe kell gyűjteni.* Ez lenne az első megoldás. Nem nyeri meg ez a terv Kittel tetszését, mivel itt mély ellentétet lát benne a vallás végső reménységei és a sákularizált és elvilágiasodott zsidóság között.

A második Kitteli lehetőség: *Az asszimiláció.* Ezzel is baj van, mert Kittel szerint a magát asszimiláló, azaz magát vallásából, Istenéből, népiességéből gyökereitől kitépő zsidó: a nemzet számára, *amelynek körében él, egyenesen bomlasztó elem.*

Harmadik teória. Szomorú becsületére válik Kittelnek, a teológusnak, az isteneszme hirdetőjének:

Agyonütni minden zsidót.

Nem javasolja mégsem, óh nem a szeretet tartja vissza, csak *egyszerűen kivihetetlennek tartja ezt a gyökeres megoldást.*

A negyedik módszer az egyedül megoldható lehetőség. Az az út az, amelyre a mi időnkben Németországban a nationalis socialismus lépett:

**elvenni a zsidóktól az állampolgári jogegyenlőséget,
őket idegenek gyanánt korlátozott jogokkal türni.
Ez a véleménye szerinti egyedül erkölcsös, logikus
és célhozvezető út.**

A zsidó hagyomány szerint az ős Sátán is különböző vádakkal lép fel az Isten népe ellen a Raus-Hasónó napján; „*Kittelben*“ áll a zsidóság ezen a szent napon az Isten színe előtt és az ítéletet kihívó barna-inges vádló-köntösben lép a Sátán az Úr trónszéke elé: keresi Izraelben a bűnbakot és kutatja a módot, hogyan kell romboló kártevése ellen védekezni.

Valamikor az a történeti igazsággá megszilárdult vélemény járta a világban, hogy minden üdv a zsidóságtól származik, ma forrongó világkataklizmák idejében Sátán a fogait vicсорítja a népre, amely a világnak egy Istent adott, démoni gyűlölettel és bosszúvágygal az idők történéseinek ítélőszéke elé hurcolja, a világuralomra való törekvéssel, a népszellem elzsidósításával, a közvélemény meghamisításával, a mértéktelen meggazdagodás vágyával vádolja. A fajgyűlöletnek, a szellemek elbutításának, a lelkek eldurvításának pogány műve az, amely a mi korunk társadalmá jelentékeny részét hatalmába kerítette és egy ellenmozgalmat idézett föl, amely a zsidó nép történetének olyan irányt jelölt ki, amelyről Kittel hasztalan jósol olyan következményeket, amik végeredményben ellentétben állnak a próféta szellem lezármazottjainak lelkületével. A fajgyűlölet harsonarivalgására a cionizmus tekiója zendül fel! „És azon a napon beléfujnak majd a nagy harsonába és eljönnek majd a hontalanok Assur országában és az eltaszítottak Micrájim országában“ nem, nem azért, amint azt Kittel véli, hogy a zsidó nép egy új birodalmat létesítsen, ahol elvilágiasodva, hatalomra törve, féltékeny népek irigységét kihívja majd maga ellen, hanem azért, hogy „*meghajoljon az Isten előtt a szent hegyen, Jeruzsálemben*“, hogy — ez éppen a zsidó lélek igazi lelke — a számkivetett, megtaposott isteni igazságoknak, porbagázolt eszményeinek, világmegváltó, szent gondolatainak otthont szerezzen. A mentő cselekedetnek, a gyűlölettől és előítélettől való felszabadításnak tekiója ez, az emberszeretetnek, az emberi részvétnek a tekiója ez.

A Kittel argumentációjában a zsidó asszimiláció romboló mérge mellett két vádja van: a zsidó kapitalisztikus pénz hatalom internationalizmusa és a zsidó emberi egység és *emberi kultúra internationalis veszedelme*.

És ami ujesztendők napján a legendás Sátán is ugyanezt az álláspontot foglalja el. Minden gazdaságiletorésért, minden balul végződött, katasztrófális coniuncturáért, a Sátán és az ő csatlósai előráncigálják a régi jólbevált bűnbakot és hordók tetejéről és felizgatott népcsoöduletekben *belefujnak a fajvédelem hangos fanfárjaiba* és felcsendül a kenyéririgység, a kereseti korlátozások *Sevórimja*; a zsidó sajátit ki magának minden megélhetési lehetőséget, *Sevórim*: a zsidó ad koldusbotot a paraszt kezébe, *Sevórim*: a zsidó teszi hazátlárná a nagybirtokot, *Sevorim*: a zsidó az ő nemzetközi istengondolatával szétporlasztja a nemzeti eszme örök értékeit.

És ezekre a sátáni sevórim-hangokra Izrael a maga Sevórimjával válaszol. *Sevórim!* a saját körötökben akadályozzátok meg elsősorban a Sátán munkáját. *Sevórim!* utánozzátok inkább a zsidót, aki az ő isteni törvénye követésére van kötelezve, hogy földjének szélét le ne arassa, hogy szegényeket, elhagyottakat támogasson, hogy rationalis gazdaságot folytasson, hogy munkájával hazáját fölvirágoztassa, amikor arca verejtékével becsületben akar boldogulni. *Sevórim!* Óh hogy ez az ígéret is olyan ritkán teljesül, hogy annyi széjjelzúzott existentia sikolt Izraelben, óh hogy — *Sevórim* — egy zsidó gazdagra ezer zsidó családapa esik, akik nyomorgó családjaikkal éhen vesznek — ez a zsidó gazdaság

internationalizmus. És hogy a kitteli zsidó istengondolat internationalizmusa, az emberi szeretet és testvériség zsidóan nemzetközi értéke a nemzeti gondolat pusztítója lenne: ez olyan horribilis sátáni vád, hogy miatta a keresztény egyház jézusi nagy ember-egységének ideálja is gyászban takarná el homlokát.

A Sátán — mondják a régiek — a vádló szerepét veszedelmek idején viszi. Olyan történelmi korszakokban, amikor vallási, állami és társadalmi krízisek tombolnak az emberiség lelkiületében, amikor a régi nézetek és hagyományok még nincsenek sutba dobva, de az ujakra még nem érett meg a világ.

Ilyenkor a népbóditás méregvetése teljes kalászbán szökken a magasba, népboldogító tanok lebegnek az ajkakon, Sátán kopott munkás-zubony álruháját ölti magára, a nem zsidó nacionalista-socializmus szerepében tetszeleg. Lármás *terúót* zendít. *Terúó!* fel az ostromra! gyárak ellen, amiket „a zsidók építettek nem zsidó pénzen”. *Terúó!* lángra kell lobbantani a vetéseket, amiket zsidó szorgalom és zsidó verejték munkált. *Terúó!* Heil a nem zsidó szocializmus! *Terúó!* le a tőkével, ami nálatok jobban van megőrizve, mint a zsidó pénzszekrényekben.

A Kittel harmadik módszere a teuton politikának nem szabad ellágyulnia. Zsidó asszimiláció lehetetlen. Zsidó bíró nem lehet a germán jog képviselője, zsidó orvos nem gyógyíthat emberséges asszimilációval, zsidó tanár nem hirdethet teuton szellemű igazságot, zsidó kereskedő sohse lehet etikában teljesen asszimilált. *Szörnyű terúó!* ez az igazságtalanság, amely kétségbevonja a zsidó lélek emberségét, elfelejti mindazt az emberi szentséget, amit zsidó tudósok, zsidó orvosok, zsidó kereskedők nyilvánítottak meg hazájuk, embertársuk érdekében. Túrt szerepet juttatni a legnemesebb törekvéseknek, sárga foltot aggatni azokra, akik csak lelkük legszentebb meggyőződéseiben, csak annyiban nem akarnak asszimilálódni, hogy az egy Isten-től nem tudnak elszakadni — koldusbotra juttatni méltatlanul még a legigazabb törekvéseiket is. A biblia istenségébe vetett hitnek megcsúfolása, a vallásos becsületérzésnek lábbaltaposása.

Nem enyhíti ezt a kegyetlenséget Kittel ama „kegyessége”, hogy elismeri a vallásos hívő lélek némely erényét, de összességében mégis szégyenpadba ülteti a hívő önérzetet és végpusztulásra ítéli a zsidók megélhetésének lehetőségét.

Izrael azonban nem engedi magát megtéveszteni e vad *terúó* lármától, most is még istenbizalommal zendíti meg az ő tradicionális *terúóját*, amelyről az irás azt hirdeti, hogy az isteni szellem a *Terúóban* emelkedik magasba, a jogérzetnek, a méltányosságának *terúója*.

**Terúó! Izrael! őrizzed meg a te istenhitedet Terúó!
Ne veszítsed el magadhoz való bizalmadat.**

Mert ha föl is buzog a negyedik kitteli gyűlöletriadás szörnyűsége: „*ha lehetne, minden zsidót ki kellene pusztítani!*”, a Sátán eme negyedik tekió Gedaulójával szemben fölriad a zsidó tekió gedauló: a törhetetlen messiáshit rivalgása. Hogy minden sötétség és minden könnypergés dacára eljön majd az idő, amikor majd ezek a rettenetek elmúlt rémségekké válnak, amikor a farkas nem fogja többé azt hinni, hogy a báránylvér megváltó erő s a leopard nem fogja azt vélni, hogy minden teremtetett lény csak akkor egyforma még az egy Isten szemében is, ha maga az is leopárdvá válnék.

Óh hogy felzördülne az emberi szabadság nagy harsonaszava, Óh hogy felhasadna a népek testvériségének diadalmas hajnala, az emberiség történetének messiási korszaka.

**Ma még csak álom — jönni fog idő, jönni kell kornak,
amikor szúró tüskék és tövissek közül valósággá fog
fakadni...**

A magyar zsidóság és a külföld

Őszinte szó a magyar Pro Palesztináról

A prágai cionista kongresszus véget ért. A cionista lapokból az látszik, hogy maguk a cionisták nincsenek megelegedve a most lefolyt tizennyolcadik kongresszussal. Pedig : amit el lehet várni egy kongresszustól, azt elérte. Rámutatott többek között arra, hogy a mai európai zsidóság egyik legsúlyosabb problémája, sőt az úgynevezett zsidó-kérdés legfontosabb komplexuma : *segíteni a német zsidókon, akiknek nincs más menekülésük, mint Palesztina.* Ezt minden józan embernek el kell ismerni. — Szomorúan érdekes, hogy például a németországi orthodox harcias orgánus, az „Israelit“ fogcsikorgatva bár, de mégis elismeri, hogy így van. Ez abból is látszik, hogy a multkor olyan cikket közölt : nagyon üdvös, ha egyesek Palesztinában találnak elhelyezkedést, de tulajdonképpen mindegy, akár Párisban, akár Telavivban, mindenütt egyformán nagy a galut, mert nem a teljes orthodoxia uralkodik. A kongresszussal kapcsolatban az úgynevezett Jewish Agency, melyben tudvalevőleg cionisták és nem-cionisták vesznek részt, is megtartotta ülését igen csendben. Ez azt mutatja, hogy a nemcionista zsidók Palesztina tekintetében nem csinálnak semmit.

Evvel kapcsolatban érdemes beszélni a *Pro Palesztina* mozgalomról. Mindenütt alakultak Európában nem zsidókból Pro Palesztina bizottságok, ezek természetes platói értékű rokonszenvi alakulatok voltak, amelyek komoly munkát nem végezhettek. *Nálunk e tekintetben kivételes a helyzet.* Csupa zsidókból álló Pro Palesztina bizottságunk van, de az nem eléggé aktív. Pedig itt volna az ideje példái

adni arra, hogy a Jewish Agency-hez bizonyos politikai megfontolásokból nem csatlakozott Pro Palesztina is tud méltó és üdvös tevékenységet kifejtteni. A mai időben jól látja minden gondolkodó zsidó ember, hogy egy ország zsidósága sem izolálhatja magát. Épp úgy, mint az általános politikában az a *jó hazafi*, aki saját hazája érdekében állandó kontaktusba tudja hozni a többi országok érdekeivel, így kell annak lenni a zsidóság tekintetében is. *Külföldi nexusokra szükségünk van. Nem engedhetjük, hogy in judaicis balkáni nivóra sülyedjünk.* Hol keressük s hogyan találjuk meg a külföldi relációkat? Aki ismeri a helyzetet, tudja, hogy erre a háboru előtt igen tevékenykedett szövetségek, egyesületek nem alkalmasak. Így például az egykor ily dicső működést kifejtett, Párisban székelő *Alliance Israelite* már *eljátszotta végleg szerepét*, és egy papírszervezet életét éli. Aki mást mond, az tudatosan félrevezeti a jóhiszeműeket.

A dolgok mai állása mellett a Pro Palesztina az egyetlen híd, amely Budapestet összekötheti Európa metropolisaival és csak így emelhető az összekötő híd Magyarország és Jeruzsálem között. Ehhez azonban egy kitűnően működő, eredményeket felmutató Pro Palesztina szükséges. Szónokolni a mi cionistáink is tudnak, szónokoltak is három évtizeden át, sokakat felvilágosítottak, és lelkesítettek. Most már a *Pro Palesztina* emberei folytassák a működést és mutassák meg a világnak, hogy Budapesten dolgozni is tud a Pro Palesztina és *akkor a zsidó világ szeme Budapest felé fog fordulni.*

Theodor Lessing utolsó cikke:

Kegyelem az öszvérnek

Theodor Lessingnek, a Marienbadban orvul meggyilkolt professzornak ez a cikke, melyben a zsidósághoz való tartozásáról tesz megrendítő önvallomást, a Selbstwehr című lapban jelent meg két nappal a halála előtt.

„A lónak és a szárnak kereszteződése, amelyet az öszvér névvel jelölnek, a legszerencsésebb fajkeveredés, mert az öszvér egyesíti magában mindkét fajta jótulajdonosságait.“ Egy állattani kézikönyvből olvasom ezeket a sorokat, egy olyan korszakban, amikor tőlem is éppúgy, mint másoktól meegkövetelik, hogy döntsem el végül, mi vagyok: ló-e vagy szár, illetve zsidó-e vagy német. S ha becsületes vagyok, erre a fogas kérdésre csak egy válaszom lehet: Olyan vagyok, amilyen se nem ló, se nem szár, hanem öszvér.“

Nemrég egyik előadásomban élesen szóvátettem a jogtalanságokat, melyeket Németország a zsidóság ellen elkövetett, mire árja hallgatóim felháborodva elhagyták a termet. Ugyanezen előadásom során hangsúlyoztam a németiséghez való lelki hozzátartozásomat, aminek az lett a következménye, hogy a revizionista zsidó hallgatóim is tüntetőleg eltávoztak.

Talán meg se írnám e sorokat, ha esetem különleges volna; de nagyon sokan vannak hozzám hasonló helyzetben. Egy évszázadok folyamán „elkeresztényesedett“, erősen kevert családból születtem, amelyből egész sereg lelkész, köztük egy anglikán püspök is származott. Teljesen zsidótlán környezetben nőttem fel, a héber nyelvből is éppen csak a betűket tanultam meg. Mégis huszonnégy éves koromban visszatértem a zsidósághoz, mikor megismertem a cionizmust és rájöttem, hogy ez az egyedüli megoldása az addig általam megoldhatatlannak tartott zsidókérdésnek. Negyven éve cionista vagyok. Egyébként német gondolkodó voltam, német író, akiben mélyről buzogtak fel a német nyelv ősforrásai s aki pályám végére érve elmondhatom: az egyetlen, amit tökéletesen megtanultam s

tökéletesen tudok is, a német nyelv. S most jönnek emberek, akiknek népgyűlési, alpári németése nem pallérozódott Németország szellemtörténetén és ezek tagadják meg németiségemet, ezek akarnak kényszeríteni, hogy ezentúl héberül írjak.

Családomban én vagyok az egyetlen öntudatos zsidó. Sem gyermekeim, sem feleségem, sem unokáim, sem barátaim nem zsidók. A gyerekek ereiben Hohenzollern-vér folyik, nagyatyjuk von Barby porosz generális volt, I. Vilmos császár természetes fia, unokáim atyai ágon görög parasztoktól származnak. Én magam szocialista és filozófus vagyok. S ha azt mondom, ami az igazságnak meg is felel, hogy német vagyok, zsidó vagyok, szocialista és nacionalista vagyok, mint gondolkodó szellem a honi talajban gyökeredzem, s fajiság és haza mégsem szabhatnak nekem korlátokat, ezt senkisémm fogja megérteni, sem elismerni. Nem tudom, mi a faj, azt sem, mi az árja. De ha az, ami ma Németországban történik, akkor valami szörnyűség, amely ellen az emberi méltóságnak fel kell lázadnia.

Milyen álláspontot foglaljon el a német zsidóság ezekben a sorsdöntő időkben? Természetesen, jó és helyes, ha a faji és nemzeti fellángolással szemben mi zsidók büszkén és méltósággal cionistáknak valljuk magunkat. De nem látom be egy új gettó felállításának szükségét, nem tudok belenyugodni a fanatikus doktrinába, mely könyörtelenül döntésre kényszerít: vagy-vagy! Látszólag helyes logikával mekövetelik, hogy az ember mindig csak egy nemzethez tartozzék. De más a logika és más az élet. Nézzük csak a kiemelkedő életpályákat. Zsidó volt-e Jézus? Igen, vagy nem? És Spinoza? Marx? Zsidó volt-e Gambetta, vagy fran-

Önök szemináriumának igazgatását, nagy örömmre szolgált s ahhoz a kiváló értékhez, amit Guttman személye reprezentál, csak gratulálhatok.

— Nyaralásom folyamán — mint említettem — sűrűn együtt voltam Eppler főtitkárral, aki is-

mer minden zsidó problémát és nagy tudója a kechilla-életnek. Sok élvezetes órát töltöttem el vele.“

— *Doverbe érve, kitüntető szívélyességgel búcsuzott el tőlem a chiefrabbi, akivel való találkozásom egész életemre szóló élményt jelent.*

Arányi Ignác síremlékének felavatása

Kegyeletes ünnepség keretében leplezték le szeptember 10-én délelőtt a rákoskereszturi temetőben Arányi Ignác síremlékét. Arányi Ignác, aki nemcsak a Szentegylet elnökhelyettese, hanem az izr. hitközség templom-előljárója, a Kereskedelmi Utazók Egyesületének alelnöke és a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségének elnöke volt és így a kegyeletes ünnepen az elhunyt ismerősei, barátai és tisztelői igen nagy számban jelentek meg. Arányi Ignác özvegye és szűkebb családja mellett ott láttuk, Kramer Miksánét, Porgesz Józsefnét, Lunzer Pálnét, Endrei Henriknét. Kramer Miksa gyengélkedése folytán nem mehetett ki a temetőbe, noha úgy volt tervbevéve, hogy ő fogja mondani az avatóbeszédet. Arányi Adolfot, az újpesti hitközség elnökét betegsége szintén meggátolta abban, hogy a gyászünnepélyen részt vegyen. A Szentegylet testületileg jelent meg Porgesz József elnökhelyettes vezetése mellett: továbbá ott láttuk Endrei S. Henrik igazgatót, János Engel, Eisermann Gyula, Bánó Dezső, Lunzer Pál szentegyleti előljárókat. A hitközség képviselőiben megjelentek Stern Samu elnök, Frey Kálmán és Eppler Sándor. A Kereskedelmi Utazók nagy küldöttségét alsóterényi Auer Róbert vezette, úgyszintén a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete testületileg vonult fel.

Jelen voltak még: Wertheimer Adolf,

dr. Steiner Gyula, Molnár Gyula, Kovács Hermann, dr. Hajdu Miklós, Boschán Artur, Fenyves Ignác, Kuliner Gyula, Munk Gábor, Steiner Ármán, dr. Patai Samu; Latter Mór, ifj. Stern Sándor, Schlanger Mór, stb.

Az egyházi szertartást dr. Groszmann Zsigmond Dohány ucai rabbi végezte. Utána Porgesz József elnökhelyettes méltatta az elhunyt elődjének egyéniségét, érdemeit a Szentegylet felvirágoztatása körül: különösen odaadó szorgalmas munkásságát a karitatív intézmények fejlesztése érdekében. Meleg és bensőséges szeretettel emlékezett meg elődjéről, a Szentegylet nevében hitvallást tett, hogy Arányi Ignác emlékét örökké kegyelettel fogják megőrizni.

A Kereskedelmi Utazók nevében alsóterényi Auer Róbert beszélt és utána a barátok nevében dr. Heidelberg Márton kormányfőtanácsos, aki meleg érzéssel és testvéri szeretettel emlékezett meg az elhunyt bájos és humánus egyéniségéről és ünnepelte az igaz ember emlékét. Gyönyörű szavakkal invocálta Arányi Ignác szellemét, mely még a túlvilágról is fényeskedik és melegíti a hajdani hazai kört. A mélyenszántó szónoklat igen nagy hatást gyakorolt az összes megjelentekre. Ezután Tkatsch Izrael főkantor a teljes kórossal celebrálta ismert művészetével a liturgikus éneket. A díszes sírkő Eichbaum Mór ismert kőfaragómester műhelyében készült.

Házam eladása folytán! Költözködésig sírkőraktáramból minden elfogadható árért árusítok

(még viszonteladóknak is)

Löwy József Budán, II., Fő ucca 88. Pálffy-tér mellett. — — — Telefon: 51-5-81

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvasom

A felekezeti sajtó túlsokat foglalkozott *Milotay István*nak *Hatvany Bertalant* támadó cikkével, holott a cikk nem volt egyéb, mint egy láncszem a sorozatban, melynek mindenesetre propagandisztikus hatása volt a cionizmus mellett. Magyarországon ugyanis elmentésben a szomszédos államokkal alig van talaja a cionizmusnak, de tárgyilagosan meg lehet állapítani, hogy nálunk is erőre fog kapni *Milotay* cikkeinek hatása alatt, amelyeknek *propaganda ereje* legalább akkora, mint a cionista lapok és agitátorok féléves munkájáé. Ha *Trettina* véletlenül zsidó lett volna, akkor *Hatvany* helyett ellene írta volna a cikkeit a *Magyarság* szerkesztője. „Man merkt die Absicht und wird verstimmt.”

Vitázni *Milotay*val nem érdemes, mert úgysem hagyja magát meggyőzni. Mint ahogy nem érdemes vitázni a legnagyobb német kutatók egyikével, *Grünwedel* professzorral sem, aki legutóbb vasikos kötetben igyekezett bebizonyítani, hogy a zsidók nem semiták. *Reventlov gróf*, a hitlerizmus híres teoretikusa nvers őszinteséggel előre kijelenti, hogy nála az érvek nem fontosak és nem is hajlandó vitatkozni, mondván: „Es ist eine Machtfrage.“ Hát igaz, mindenre rámondhatjuk, hogy hatalmi kérdés, amint hogy minden ember eldobhatja magától az életet: *hatalmában áll*. Csakhogy nem minden hatalmi ténykedés fér össze az er-

kölccsel és az emberi jogok híres elveivel és nem minden hatalmi kérdés jár a siker jegyében. És ami Németországban még mindig nem sikerült száz százaléknnyira, azt nálunk megkísérelni öngyilkosság volna.

Olvasom

A jótékonyosság terén a legszebb zsidó tradíció, hogy az adakozó ne tudja, ki-nek ad és a szegény ne tudja, kitől kapja az adományt. Ezt a bibliai korba visszanyúló tradíciót valósította meg most egy kölni zsidó ifjusági egyesület. A tagok járulékaikat befizetik a pénztárba, a pénztáros az egybegyűlt pénzt és más adományokat átadja az egyesület egyik tiszteletbeli tagjának, aki azokat szétosztja a szegények között, akik így megvannak óva a jótékonykodással oly gyakran együttjáró megaláztatásoktól.

Olvasom

a *Wahrheit* című lapban, hogy a hovatovább formassággá merevült esküvői szertartásba miként lehetne több zsidó tartalmat belevinni. Az ifju jegyespárok rendszerint nincsenek tisztában a zsidó szokásokkal, így az esküvői szertartás számukra nem egyéb, mint házasságuknak törvény által előírt szentesítése, amelynek számukra semmi vallási jelentősége nincsen. A rabbikra várna a feladat, hogy már a *jegyesség ideje alatt* a menyasszony mellé álljanak és bevezessék őt a zsidó hitves és háziasszony új feladatkörébe. Kurzusokat kellene tartani és ezeken előkészíteni a menyasszonyokat boldogító hivatásukra, hogy házuk fényhözói legyenek, megtanítani őket a zsidó házasság tisztaságára és arra a magasztos hivatásra, amelyet a zsidó hitvesnek be kell töltenie. Az ilyen gon-

dos előkészítés után az esküvői szertartás nem lesz pusztán formalitás, vagy társadalmi esemény, de egy életre szóló vallási élmény és olyan kötelék, amely erős és széttephetetlen, mint az Izraelnek adott mózesi törvény.

Olvason

A Neue Züricher Zeitungban feltűnő érdekes felhívás jelent meg, mely a négy nagy vallás, a katolikus, a protestáns, a zsidó és mohamedán vallások erőteljes összefogását javasolja az istentelenség egyre erősödő mozgalma ellen. A felhívás kétfajta megoldási módot proponál: a különböző vallások forumainak együttműködését, de úgy, hogy kifelé minden vallás csak saját hívei körében tevékenykedne. A másik megoldási mód az volna, hogy kifelé is dokumentálnák ezt a közösséget olyképen, hogy a különböző vallások delegátusai időnként összejönnének és megbeszelnék az atheizmus elleni harc módozatait. E konferenciák természetesen Genfben tartatnának, amely a legalkalmasabb terep az idegen elemek közti esetleges ellentétek áthidalására.

Olvason

Egyéb jelenségek is sejtetik, hogy a tél kétségbeesett kilátástalansággal ijeszti Németország népmillióit. A napokban Hamburgban az összes kereskedelmi testületek tartottak nagygyűlést és a német lapok megfésült és letompított tudósításaiból is ki lehet olvasni, hogy a világhírű kikötővárosban katasztrófális a helyzet. Hamburg, a külkereskedelemmel áll vagy bukik — kiáltott fel a hitlerista polgármester — és a kormány segítsége után dörgött a fegyelmezett és megfontolt hangú hamburgi kereskedők és vállalkozók krémje. Hamburg élete valósággal megállott a náci-uralom óta, az Elbekanalisra halotti dermedtség feküdt rá, a nemzetközi forgalom meghalt, a mólókon munkanélküli matrózok, dokkmunkások, hajóácsok légiói ténferegnek. Egész bizonyos, hogy hasonló tünetek borítanak gyászt Lübeck, Bréma, Kiel kikötőire is.

A Frankfurter Zeitung hasábjain a lipcei vásárról olvasunk beszámolót. A lap kénytelen megállapítani, hogy a kül-

földi vásárló publikum száma rendkívül visszaesett és a nagy északamerikai közönség úgyszólván teljesen hányzott. Ennélfogva külföldi eladás és megrendelés alig fordult elő.

Sajnos, mindez a szerencsétlen német zsidóknak nem használ, — sőt, árt. Németország mai urai nem térnek el a mostani irányzattól — egyelőre. Viszont az ottani zsidók minden gazdasági bajt kétszeresen érznek.

Olvason

hogy a mai Oradeán a hitközségi választásokon a *Kohn-Ullmann* párt győzött. — Nyolcvan év előtt élt Mezőtelegden az a bizonyos rabbi, akinek minden harmadik szava az volt: „*e alme d'sikre*”. Mindíg ez a kifejezés járt eszemben, mikor olvastam, hogy a *Mittelman-Mockin* párt ragadta magához az uralmat Váradon és kiközösítették a 80 éves *Kohn Dávidot* és *Ullmann Istvánt*. Most az új választások után megállapíthatom, hogy ez már nem „*alme d'sikre*”. *Mittelman-Mockin* urakat nem ismerem, annál jobban *Kohn Dávidot*, aki Debrecenből származik és mintegy 60 év óta él Nagyváradon. *Ullmann István*nak már apja és nagyapja is „*rásekol*” volt és dédunokája *Kurländer Rafaelnek*. Sőt, amit ott helyben is kevesen tudnak: 100 év előtt *Kurländer Izsák* volt a váradi zsidóság vezetője: a zsidó bíró. *Fuchs Benjamin* főrabbi szereplését nem értem, azt nem ismerem pontosan és így nem akarok kritizálni. Csak egész halkán megjegyzem, hogy a Zárda utcát, a mostani *Fuchs Mór* utcát legalábbis annyi joggal nevezhették volna „*Ullmann Izidor utcának*”. A jelszó most: a hitközség egysége: fontosabb ennél az ősi hagyomány: se chaszideus babona, se reformos neológia. R. Elijo Wilna szelleme irányított Váradon, megtestesülve a Sász Chevrában. Erről az útról nem térhet le sem egy *Ullmann-ivadék*, sem egy *Fuchs-ivadék*.

Olvason

A múlt héten lett három éve annak, hogy a budapesti orthodoxia nagyhírű főrabbija: Koppel Reich elhunyt. A hitközsége úgy ülte meg a halálozási évfordulót, hogy összegyűltek talmudtudósok és egész éven át tanulmányozott talmudi traktátusokat egy úgynevezett ünnepeles „szijum“ keretében befejezték. Kegyeletnyilvánítás mily gyönyörű formája! Ki gondol nálunk arra, mikor van Kohn Sámuel, vagy Adler Illés, avagy Feldmann Mózes rabbiak *Jahrzeitja*. Koppel Reich emlékünnepevényén megjelenik mindig egy-egy rabbi fia. Pesti rabbi *Jahrzeitjén* az egyik fiúnak a bankigazgatói irodából, a másiknak a boncolóteremből, a harmadiknak íróasztalától kellene eljönnie. Ez nem volna baj. De az orthodoxiához hasonló módon nálunk is meg kellene ülni az elhunyt rabbi *Jahrzeitjeit*. Ebben a tekintetben igazán méltó feladat várna a Rombach ucai templom frakcióra, amelynek vezetői ezzel megmutatnák, hogy aktív tevékenységre is hajlandók, ha erre kellő módon irányítást kapnak.

Olvason

A miniszterelnök nagy beszédet tartott a nemzeti öncéluságról, a szélsőségek ellen, amivel összefüggésben van a horogkereszt viselésének tilalma is, amelyet a hatóságok kiadtak. Nem tehetek róla: de a kormányelnök beszédét olvasva, gondolnom kellett Frankl Adolf, az orthodoxia felsőházi képviselőjének beszédére, amelyben már hónapokkal ezelőtt ki volt domborítva az, hogy a miniszterelnök semmiképpen sem követheti a kampóskereszt politikáját.

Olvason

a vastagbetűs dicsériádát, hogy Joachim Prinz, az aranyszájú berlini rabbi erélyesen felemeli hangját s ostromozza a mai német rendszert. És Prinz erkölcsi bátorsága nagyon kedves — legalább így olvasom — a berlini zsidóknak. Mi volna hasonló esetben Pesten, vagy bárhol, egyebütt, magyar zsidó hitközségben? A rabbi politizál, még hozzá a szószéken!

Vagy nem ez a politika? Közben kész a kancell-paragrafus, mely szerint a rabbi állását veszti, ha politikai szónoklatot tart. Milyen jó Prinznek, hogy Berlinben van, jól járt Jezsajás és Jeremiás próféta is, sőt rabbi Akiba is, hogy nem voltak magyar rabbiak. Nevezetesen, ők is politizáltak. Viszont tudok magyar rabbit, aki a szószéken szembeszállt a vörösökkel, aki szembeszállt a fehérekkel, aki idegen, ellenséges seregektől megszállt városban szembeszállt a megszálló ellenséggel. Nem kellene vele szemben visszahatólag alkalmazni a kancell-paragrafust? És mi lesz azzal a magyar rabbiival, aki holnap ostromozni fogja a mai német rendszert, vagy általában horogkereszteseket?

Nem olvasom

A nagy ünnepeken igen sok helyen lesz templom, mindenütt fel fog hangzani hitszónoklat. Prédikációk tekintetében azonban meglehetősen zűr-zavar uralkodik. — Egyik helyen a prédikáció az ájtatos közönség idegeire megy a hosszúságával, máshelyen filozófiai elmélkedések hangzanak el a szószékről, amelyek az ájtatosságba merült közönséget álomba is merítik. E tekintetben a szólásszabadság megsértése nélkül és az egyéniség tisztelete mellett valami rendet kellene teremteni. Meg kellene állapítani a beszédtartam maximumát 20—25 percben, a tartalomra nézve pedig a hitközség vezetősége kibocsájthatna egy, a pesti közönség szükségletéhez és az aktualitáshoz mért rövid sillabuszt, amelyet esetleg a hallgatóság körében osztogatni lehetne és ezzel fokozni a figyelmét. Hiszen orthodox hitközségekben is szokásos, hogy a rabbi egy-egy nagyobb szónoklatának talmudi tételét előzőleg kiszögezi az ajtóra. A „szugja“ kitűzésének modern formája volna az álfalam ajánlott mód.

Olvasom

A „Magyarság” kínos módon és eléggé el nem ítélhető rabulisztikával ment neki báró Hatvany Bertalannak, amiért a prágai cionista kongresszussal kapcsolatos Jewish Agency gyűlésen azt hangsúlyozta, hogy vigyázni kell arra, hogy a Palesztinába vándorló német-zsidó menekültek ne germanizáljanak és ne zavarják a héber kultúra fejlődését. A támadást úgy cionista, mint nemcionista oldalról kivédtek. Kimondott szellemi élvezet volt olvasni, hogy az igazság érdekében ebben az esetben a zsidó sajtó oly nemesen egyöntetű tudott lenni. Ballagi Ernő finoman fölényes debatteri készsége pedig külön érdemelt egy sekajech-ot.

Olvasom

hogy a mai pénztelen világban miként oldja meg a művelt közönség legolcsóbb szellemi szórakozását a Váci ucca 20. sz. alatt „Könyv Club” név alatt működő kölcsönkönyvtár. A legujabban megjelent könyvek is már megjelenésük napján kikölcsönözhetőek. A tiszta és izléses külsővel ellátott könyvek a legkényesebb igényeket is kielégítik. Telefoni rendelésre a könyveket díjtalanul házhoz szállítják. Tulajdonosok: Jacobi Kacza és T. Horváth Lilly. Telefon: 85-5-25.

Olvasom

a cikkek garmadait a zsidó ifjuság problémájáról. Ha cikkekkel lehetne segíteni, már minden bajon, gondon túl volnánk. A zsidó ifjuság problémája — kár annyit halmozni a szavakat — elsősorban gazdasági probléma, és mindenekelőtt ezt a részét kell megoldani. A zsidó ifjuságnak kenyeret, elhelyezkedést kell adni, zsidó kenyeret. A zsidó ifjuságot, — tán rút szó, de az igazságok néha ilyenek — a zsidó kenyéren át kell zsidóvá tenni, hogy érdeke legyen zsidó lenni. Soha nem volt rá jobb alkalom, mint ma. Más felekezetektől vett, sok példával erősíthetném meg ezt az állítá-

somt. „Vedál”, ami annyit jelent, hogy a távoli célzásból is eleget ért. A túlzott erkölcsi skrupulózitásnak pedig azt mondom: Mitóch seló lisma bó lisma, ami nagy bölcsességű, ősz-zsidó elv: hogy gyakran nevel az érdekből eredő cselekedet tiszta erkölcsi cselekedetekre. A hatvani hitközség egy ilyen javaslatot is terjesztett a testvér hitközségek elé, azóta: a sipka-szorosban minden csendes.

Olvasom

a jelentéseket a már lezajlott prágai cionista kongresszusról. Valamikor a cionista kongresszusok nagy jelentőségű, mély hatást keltő, mondhatnám, világra szóló események voltak. Sok embert ismertem, akiket a pusztá kíváncsiság vitt, vagy a véletlen sodort oda s lelkes cionistákká lettek. Herzl fascináló egyénisége, a föld minden sarkáról összesereglett zsidók egyetakaró testvérisége, a tömeg-lélekből kiáradó bátorítás és hit csodákat tett sok veszni-készülő zsidó lelken is. Ma a cionizmus romantikus korszakának elmúltával elmúlt a kongresszusok romantikája is. Akkor minden látszólagos előrehaladás is nagy sikernek és diadalnak számított: ma, — ez a tények logikája pozitív eredményeket vár a zsidóság: mikor nyílik meg Erec-Jiszroél, a tömeges zsidó bevándor-

lás számára, vagy mikor lehet már legalább ezres turnusokat betelepíteni? A zsidó közhangulat — nyilván az idők nyomása alatt — türelmetlen. Persze, a cionistáknak megvan a keserű feleletük a türelmetlenkedők számára: und ihr, was habt ihr getan? Dr. P.

Olvason

A prágai cionista kongresszussal kapcsolatban Torna-makkabiádót rendeztek: volt gyönyörű felvonulás, Lord Melchet előtt, nagy lelkesedés, stb. Mindez Max Nordau szellemében történik, aki még jóval a háboru előtt kiadta a „Muskel-Judentum“ jelszavát. Azóta öregedett a világ, mi is öregebbek és tapasztaltabbak lettünk, tanultunk a történeésekből és így meg kell állapítani, hogy e téren szélsőségbe nem szabad tévednünk. Nekünk, zsidóknak nincsenek háborus szándékaink, nem is megy olyan jól nekünk, hogy tultengő energiánk legyen és így tehát nincs semmi okunk, hogy az európai társadalomban bizonyos politikai okokból tultengő izomzat-kultusz bálványmádói legyünk. A mi ifjuságunknak sokat kell tanulnia, nvelveket, az iskolában szellemileg az elsősorban kell lennie, az élet ügyességre kényszeríti és így a szellem művelésének nem szabad ellankadnia, mert a sport útján legfeljebb egyesek vihetik valamire, a zöme a zsidó ifjuságnak mégis csak arra van utalva, hogy „többet ésszel, mint erővel“ jelígével menjen neki a világnak.

Olvason

Csehszlovákiában a nem-orthodox hitközségek szövetsége, a „Jesurun“ hitoktatók részére ez évben is továbbképző tanfolyamot rendezett. Még a hitlerizmus által lesújtott német zsidóság vezetői is szükségesnek tartják az ilyennemű kurzusok zavartalan fenntartását. Ugylátszik, hogy sehol a világon nincsenek olyan kitűnő hitoktatók, — mint nálunk, akik nem szorulnak továbbképzésre. Igaz ugyan, hogy a hitoktatók azt fogják mondani, hogy egy pengő ötven körüli óradíjért eleget tudnak. De a felsőbb hatáságnak mégsem kellene így gondolkodni.

Olvason

Külföldi lapokban nagy propaganda folyik a szentföldi eszrog érdekében. Valóban, érthetetlen, hogy sátorosünnep alkalmából miért ne használjanak a hívek oly citromalmát és pálmát, amelyet palesztinai zsidó ültetvényesek termeltek. Vallástörvényi szemponton kívül van benne egy kis romantikus költőiesség is. Az pedig, hogy a mi orthodoxiánk e tekintetben indolens, azt nem is tudjuk megérteni. Ugylátszik, hogy addig nem lesz népszerű a szentföldi eszrog nálunk, amíg az ügyet nem veszi kézbe az ebben a tekintetben oly kitűnő ügyességről ismert Schlesinger Adolf könyvkereskedő.

Olvason

Németország zsidó lapjaiban, amennyiben megjelennek, egyre-másra a felhívásokat játékos adományokra. De nem sajátmaguknak, a német zsidóknak gyűjtenek adományokat, hanem arra szólítják fel a jóérzésű hittestvéreket, hogy rettenetes helyzetben levő orosz zsidók javára adományozzanak. Ime! Nem, vész ki a német zsidó tradíció, amely mindenkor arra tanította a német zsidókat, hogy saját bajaikon úgy emelkedjenek felül, hogy a még rosszabb sorsban levő ügyével törődnek szívvvel és együttérzéssel.

Olvason

Egy amerikai lapban a templomegyesület felhívja tagjait, hogy vegyenek részt a templomegyesület temetőjének felavatásán és hozzáfűzi a végén, hogy reméli, hogy a rendezmény által igen „kellemes“ napot szerez híveinek. Ez élénken emlékeztet Gráz híres zsidó tudós keresztény tisztelőjének esetére, aki a tisebovi gyász előtt mindig kívánta a professzornak a naptárba való betekintés után: „Eine angenehme Zerstörung Jerusalems.“ Ide kívánczik az a kis eset, amit dr. Edelstein budai rabbi beszélt: Egyik hívének az apját elparentálta, amire az illető szép levelet írt neki s azzal fejezte be: „A gyönyörű beszédért fogadja legőszintébb részvételemet“.

Egy hitközségi alkalmazott halála

Csehszlovákia egy tiszteletreméltó hitközségének, Nagymegyének szerény alkalmazottaként hunyt el Stern Samuel metsző, de akik ismerték, tudták, hogy nagy erkölcsi kvalitásokat, ragyogó emberi erényeket foglalt magában a szerény életpályának egyszerű kereke. Nem esoda tehát, hogy a hitközség apraját nagyját megdöbbenette a hír, hogy „Reb Semüel” nincs többé. Péntek este még a templomban volt, szombaton reggel, augusztus 26-án pedig az ájtatoskodó közönség aggódni kezdett azért, hogy nem jelent meg az imánál, ami 75 életében talán egyszer sem fordult elő. A még mindig egészséges aggasztáshoz eljött az orvos és ő azt mondta neki félig tréfásan: „Vigyázzon rám, Doktorom, mert három kisgyermekem van még”. Az orvos megvizsgálta, Reb Semüel sóhajtott egyet és kilehelte lelkét. — Képzeltben magam elé gyülekeztetem az összes idegenbe került nagymegyerieket, vajlamint a hitközség jelenlegi tagjait, odaállítom őket koporsójához és megismétlődik a prófétáról szóló bibliai jelenet: Sámuel életét áttekintve, felhívja a népet, álljon elő az, akit valaha megbántott; akkor az egész nép Istent hívja tanunak, hogy nem követett el senkivel szemben igazságtalanságot. Ami Sámuel prófétáról mondatik, vonatkoztatható a mi Sámuelünkre is, 41 évig szolgálta a hitközségét, nyugalomba vonulása után is rendelkezésre állott, ha kellett, puritán volt és a békeszeretet megtestesülése. Chaszidikus vallásosságában csodarabbikhoz is utazott, de azért tolerans volt másvéleményűekkel szemben. Özvegységre jutása után a gyermektelen ember elmegy az ő lelki vezetőjéhez, a belzi csodarabbi-

hoz és ő arra buzdítja, a 65 éves embert, hogy csak nősüljön meg másodszor és marad majd utána kaddistmondó fiú. — Eredeti típus volt, egyszer meglátogattam a Szombat szerkesztőjével együtt és azóta Dr. Kenéz Ede gyakran említette zsidó erényekkel telített egyénisége érdekes voltát. Foglalkozását szent hivatásnak tekintette. Az elméleti talmudikus tudását a híres Ehrenfeld főrabbinál nyerte Matterdorfbán, ahol az ő idejében későbbi híres pesti rabbi: **Feldmann Mózes** volt a ros-jesiva. Orthodox ritualitás szempontjából fontos gyakorlati megfigyeléseket tett metszői minőségében és úgy hallom, hogy a szomszédos községek rabbiságai is helyesnek találták azoknak figyelembevételét a kásrusz intenzivitása érdekében. A Tóra szellemétől éltetett működése halála kötelezte a hitközséget, amely megilletődéssel kísérelte utolsó útjára. Schattin nagymeyeri főrabbi távolléte miatt Weinberger Hillél dunaszerdahelyi főrabbi búcsuztatta méltóan. A hitközségből mindenfelé elkerült nagymegyeriek pedig áldással fognak gondolni a derék, jó puritán, hűséges „Reb Semüelre“.

Br. M--ó

TAUBER ÁRON
 כֹּסֶר מֵשָׂרְשֵׁקֶה
 BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.
 Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. nitk. Rabbiságának felügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári hizlalásból származó marha-, borjú- és birkahusok. Vágott baromfi árusítás! Rendelések házhoz szállítatnak.

**Angol, francia uridivat
 fehérnemű- és kalap-
 különlegességek**

SCHULZER és SCHWIMMER
 Budapest, VI. Andrásy-ut 47. szám.
 Telefon: 14-5-99

Mi is az a Talmud?

— Dr. Jacobi Béla anekdotája —

Dr. Jacobi Béla, a neves jogász baráti körben mondta el az alábbi anekdotaizű történetet, amely ha nem is fejtí ki részletesen és szabatosan, hogy mi a Talmud, mégis elmésen világít rá annak lényegére.

A robogó vonat egyik fülkájében egy magasrangu katonatiszt ült és szemben vele egy rabbinus, aki már három óra hosszat olvas az elötte fekvő nagy könyvből anélkül, hogy közben fel is tekintene.

A katonatiszt végre megszólítja:

— Mondja főtisztelendő úr, mi az, amit oly mohón olvas és ami annyira leköti, hogy sem a gyönyörű tájék, sem a nagyforgalmu állomások nem zavarták Önt tanulmányozásában. Talán a híres Talmud?

— Igen, a Gemára, amit Önök Talmud néven ismernek.

— Igazán kíváncsi vagyok annak tartalmára, mondjon el nekem belöle valamit.

— Nem érti azt Ön, hiába mondanék el bármit is.

— De talán mégis megértek belöle valamit.

— Nem érti azt Ön, ne is kívánja, hogy recitáljak belöle.

— De talán mégis megértem, elégítse ki kíváncsiságomat!

— Hát majd elmondok egy részletet, de Ön nem fogja azt megérteni. — A rabbi imígyen folytatta: Egy kéményből kimászik egyszerre két ember, az egyik kormos és fekete, a másik tiszta és fehér, melyik megy fürödni? Hát melyik megy fürödni? — kérdezi a rabbi?

— Bizonyára a fekete— mondja a katonatiszt.

— Nem érti ezt Ön, uram. Miért a fekete? A fekete reá néz a fehérre, nem lát semmit, a fehér reá néz a feketére, látja, hogy kormos, eszébe jut a fürdő és elmegy fürödni. Ime tehát a fehér megy fürödni.

— Igaza van főtisztelendő úr, tényleg a fehér megy fürödni.

— Nem érti ezt Ön uram, — mondja a rabbi — nem a fehér megy fürödni, hanem a fekete megy fürödni. A fehér kimászik, reánéz a feketére, látja, hogy kormos: rá néz magára; látja, hogy tiszta, tehát miért menne fürödni? A fekete ellenben reánéz a fehérre és aztán reánéz önmagára, látja, hogy kormos, tehát elmegy fürödni. Ime tehát a fekete megy fürödni.

— Igaza van, — mondja a katonatiszt — tényleg a fekete megy fürödni.

— Nem érti ezt Ön, uram, — mondja a rabbi. — Hát kérem, látott Ön már egy kéményből kimászni egy feketét és egy fehéret egyszerre? Vagy kormos az a kémény, vagy nem: ha kormos, akkor mind a kettő fekete lesz. Ha nem kormos, egyik sem lesz fekete. Tehát ez az eset nem fordulhat elő. Vagyis egyik sem megy fürödni. Hát látja ezredes úr, ez a Talmud. Felvet egy nehéz problémát és úgy oldja meg, hogy bebizonyítja, hogy ez a probléma nem is létezik . . .

A ROMBACH UTCAI TEMPLOM ÚJ FŐKÁNTORA. A hívek általános tetszése mellett mutatkozott be a Rombach-utcai új főkántora, Bornstein H. (Lemberg), akit a hitközség alkalmazott és a főünepeken már funkcionálni is fog.

UTAK ELŐTT. (Kaplonyi Károly versei.) Ebben a vékony verseskönyvben a legjellemzőbb két sor így hangzik: „Tizenhétben születtem én, vérengzések vad idején“. Könnyű ebből kiszámítani, hogy a költő mindössze tizenöt éves és hatodik gimnazista, ami alapjában véve nem nagy baj. Az is csak dicséretreméltó, hogy mint jeles tanuló a stipendiumát és a papától kapott zsebpénzt nem nyálánságra, mecsre és detektivregényre költötte, hanem erre a verseskönyvre. Már most, ami a verseket illeti, azok szintén tizenöt évesek. Szóval kedvesek, naivak. Tele vannak nagyotakarással és idősebb költők hatásával. A technikájuk meglehetősen ügyes. Lehet, hogy Kaplonyi Károlyból idővel jó költő lesz. Ebből a kis könyvből még nem lehet ezt határozottan megjósolni. De a következő könyvig várja be legalább a horatiusi kilenc év felét, olvasson, tanuljon, érjen (érettségizzen!) és őrizze meg lelkes idealizmusát, ami ebben a kis könyvében a legbiztatóbb érték.

HIREK

NAPTÁR. Szeptember 21. és 22. (Ros-hássonó (Tisri 1. és 2.). Az új év kezdetének ünnepe. Hagyományaink szerint Isten ekkor teremtette a világot és ekkor tart ítéletet teremtményei fölött. Cselekedeteinket mérlegre veti, dönt sorsunkról és megpecsételi jövőnket. Ezzel függ össze a sófár fűvése a ros-hássonói istentiszteleten. Amint a földi királyok uralkodásának kezdetét harsonazúgás és kürtszó jelzi, úgy a világ királyának uralmát mi is kürtszóval: sófárfűvéssel köszöntjük. Mivel a világmindenség ura ezen a napon kéri számon tetteinket, a sófár hangjával felébresztjük szunnyadó lelkiismeretünket és végiggondolva multunkon, bűneinken, magunkba szállunk. A bűnbocsánatot isteni ígéret biztosítja számunkra. Midőn Isten Ábrahámot Izsák feláldozásának kívánságával próbára tette és a parancs végrehajtásában megakadályozta, Ábrahám fia helyett azt a kos áldozta fel, amely szarvával beleakadt a közeli tövises bózótba. Isten azzal az ígérettel jutalmazta meg ősatyánkat, hogy ha majd utódai beletévednek a bűn tövises cserjéibe, akkor a kos szarvából készült sófár riadó hangjára megemlékszik Ábrahám és Izsák érdemeiről és utódaikat feloldja a bűn kötelékei alól. Nemesak imában, könnyörgésben esedezünk bűneink bocsánatáért, hanem szimbólikus cselekedettel is Ros-hássonó ünnepének első napján mincha ima után folyóvíz mellett elmondjuk Micha próféta 7. fejezetének utolsó három versét, kiegészítve imarészekkel és zsoltárokkal, kifordítjuk zsebeinket, kirázzuk annak jelképezésére, hogy el akarunk magunktól távolítani minden vétket és arra kérjük Istent: táslich: dobja bűneinket a tenger mélyére, merítse a feledés homályába.

Szeptember 24. Com Gedáljóhu (Tisri 4.). Gedáljóhu böjtje. Az idén a szombat miatt szept. 24.-én (Tisri 4.) tartjuk. A hagyomány szerint ezen a napon gyilkolták meg Nebukadnecár babilóniai király zsidó helytartóját, Gedáljáhut. A király ebben hatalma elleni merényletet látott és bosszujának Juda is áldozatul esett.

Szeptember 30. Jom-Kippur. (Tisri 10.) Az engesztelés napja. Legnagyobb ünnepünk. Hagyományaink szerint Mózes tisri 10.-én hozta le a Szináj hegyéről a második kőtáblákat és ezzel Isten bocsánatát Izraelnek az aranyborjuimádással elkövetett bűnéért. Ezért szentelődött ez a nap engesztelő nappá. Isten megbocsátja bűneinket, ha bűnbánóan, tiszta szívvel megtérünk hozzá. Maszkir-ima.

Dr. BÁNDE ZOLTÁN kispesti főrabbi leánya, **Éva** szeptember 10-ikén kötött házasságot dr. **Günzler Péter** pestszentlőrinci főrabbiával a kispesti templom udvarán.

STERN MIKSA JUBILEUMA. A Richter Gedeon Rt. vegyészeti gyár vezérigazgatója, Stern Miksa most ünnepli húszesztendő szolgálati jubileumát. Ez a húsz esztendő lázas alkotó munkában telt el. Stern Miksa ez idő alatt nemcsak a vezetése alatt álló nagy vállalatot virágoztatja fel, hanem úttörője és vezére lett az egész magyar gyógyszervegyészetnek is. A jubileum alkalmából tisztelők és barátok nagy serege üdvözölte a jubilánst, aki munkakészségének teljes épségében folytatja megkezdett, felfelé ívelő pályáját.

HÁZASSÁG. Pintér Arankát, Pintér Miksa; az Országos Egyetértés szerkesztőjének leányát, vasárnap, szeptember 5.-án vezette oltárhoz a pávautcai templomban Kalmár Gyula, az Angol Magyar Bank tisztviselője. A templomban megjelent nagyszámú közönség soraiban ott láttuk a zsidó intézmények és testületek képviselőit. Dr. Farkas József körzeti rabbi szívhezszóló és lélekemelő beszédben áldotta meg az új párt, a kántor funkcióit dr. Pollák Gyula főkantor végezte.

NYILVÁNOS KÖSZÖNET. A kőbányai hitközség előljárósága nevében ezúton köszönöm meg Önnek, a névtelenségben maradni kívánó kőbányai Hittestvérnek: a hatszáz pengőt, melyet mai napon postán; az 5. számú postahivatalból, meg

kaptuk. Ön példát kíván adni, hogy a kötelező hozzájáruláson felül, miként kell felekezettünket önkéntes adományokkal támogatni. Vajha minél többen követnék nemes példáját! Budapest, 1955. szept. 4. Boschán Artur hitk. elnök.

Dr. JÜNKER PÁL TEMETÉSE. Óriási részvét mellett temették el a tragikus véget ért dr. Jünker Pál ügyvédet, a Weisz Manfréd-gyár jogtanácsosát. A temetésen ott láttuk a hitközség képviselőiben Kramer Miksa elnököt, dr. Endrei S. Henrik igazgató főügyészt, valamint a fővárosi társadalom számos kitünőségeit. Ábrahámsohn Manó főkantor és a kórus gyászéneke után Hevesi Simon vezető főrabbi mondott könnyekig megható gyászbeszédet, méltatván az elhunyt emberi kiválóságait és nemes jellemét, különösen megható volt, amikor az utóbbi időben sok csapáson átment 85 éves apósától búcsuztatta a megboldogultat. — Újabb gyászének után a 10 év előtt elhalt felesége sírja mellé temették dr. Jünker Pált.

Bárány Oszkár gyásza. Súlyos csapás érte Bárány Oszkárt a Kőbányai Szövőgyár igazgatóját, feleségének elhalálásával. Bárány Oszkár gyászában mély részvéttel osztozik egy nagy társadalmi réteg, mely ismerte az elhunyt urinő jótékony és áldásos működését.

AZ V. KER. IZR. NŐEGYLET vezetősége az állandóan növekedő igénylések következtében, hogy az elszegényedett zsidó existenciákat, még fokozottabb mértékben támogathassa, helyiségeit megnagyobbította és V. Sziget uca 58. fdsz. 5. szám alá helyezte át. Új helyiségének felavatása f. évi szeptember hó 15.-án, szerdán délután fél 5 órakor volt, amikor nagy számban gyülekeztek az egyesület tagjai és barátai.

A VIII-IX. KER. IZR. NŐEGYLET felhívással fordul az egyesület tagjaihoz és jóakaróihoz és kéri, hogy az ünnepek alkalmából támogassák karitatív munkásságát. — Örömmel adunk helyet a VIII-IX. ker. Izr. Nőegylet e kérésének, amennyiben valóban ez az egyesület az, amely minden támogatást megérdemel. Az egész nyár folyamán, amikor a többi nőegylet és jótékony intézmény bezárta kapuit az éhezők és segílyt kérők tömege előtt, ez az egyesület volt az egyetlen, amely fáradságot nem kimélve, minden áldozatot megtett, hogy a hozzájuk özönlő tömegeket felkarolja és támogatásban részesítse. Az egész nyáron át nyitvatartották a népkonyhát, ahová

a távoli kerületekből is odasereglettek a rászorultak, részben mert másutt zárt ajtókra találtak, részben pedig azért, mert az egész városban elismerten itt adják a legizletesebb és leghősegebb ebédeket. Hisszük, hogy most, a nagy ünnepek előtt, amikor mindenki magába szállva igyekezik tehetsége szerint minél több jót tenni, ez a felhívás nem lesz pusztában elhangzó szó, és aki csak teheti, támogatására siet az annyira elismerten működő kiváló, jótékony egyesületnek. Az egyesület a legcsekélyebb támogatást, akár természetbeni, akár pedig pénzbeli segítséget a leghálásabb köszönettel fogadja. Szerkesztőségünk is szívesen továbbítja, a Páva u. 59. sz. alatti titkári hivatalba az egyesület részére hozzá érkezett adományokat.

A PRÁGAI ÜNNEPELTETÉS UTÁN megkezdődtek a hétköznapok és vele a munka a Vivó és Atlétikai Club tornaszakosztályában. A tanfolyamok férfiak részére az Abonyi uccai fiugimnázium, nők részére a Wesselényi uccai iskola tornatermében, mindkét helyen hétfőn, szerdán és szombaton este 7-től 9-ig tartanak és a rendszeres torna, Dückstein Zoltán testnevelési tanár vezetésével e héten már meg is kezdődött. A turista-szakosztály összejöveteli hetenként csütörtökön este 8 órakor tartanak a Wesselényi ucca 44. szám alatti központban.

AZ IZRAELITA SZÜNIDEI GYERMEKTELEP EGYESÜLET KÉRELME: Kedves Hittestvéreink! Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület vezetősége a folyó év nyarán, a nyaraltatási akció megkezdésekor, nehéz probléma előtt állott, mikor arról kellett határoznia, hogy a súlyos gazdasági viszonyok mellett, anyagi eszközeinek teljes hiánya folytán megindítsa-e balatonboglári és diósjenői telepein a nyaraltatási akciót. Aggályainál azonban nagyobb volt a szegény, csenevész gyermekek iránti meleg szeretete és lelkiismereti kötelességének tartotta, hogy a nyomorgó gyermekeket ne hagyja itthon éhezni és nem riadt vissza az anyagi eszközök hiányától sem, mert bizott abban, hogy a jószívű és szegény gyermekekkel érző hittestvéreink ezuttal sem hagyják cserben az egyesületet és ki-ki tehetségéhez mérten fogja támogatni. Ezen akció azonban nagy összegeket emésztett fel és így az egyesületet súlyos helyzetbe juttatta. Azért a közeledő főünnepek alkalmából arra kérjük áldozatkész hittestvéreinket, hogy adományaikkal — akár a templomokban való felajánlás útján, akár közvetlenül — tegyék lehető-

Magyar zsidó festőművészek akciója

A zsidó múzeum jelentősége napról-napra erősebben hatja át a magyar zsidó társadalmat. Folyton növekszik azoknak száma, akik értékes felajánlásaikkal gyarapítják a múzeum gyűjteményét. A múzeum gyarapítását célozza az az akció is, amit kiváló magyar zsidó festőművészeink, Zádor István, Hermann Lipót és Gedő Lipót kezdeményeztek abból a célból, hogy a magyar közélet zsidó szereplőiről portrérajzokat készítsenek és ezzel a remélhetőleg hatalmas gyűjteménnyel megajándékozzák a múzeumot.

Mind a három művész munkássága ismert és nagyrabecsült nemesak itthon, de — bátran mondhatjuk — Európaszerte. Hogy meleg zsidó érzésüknek sikerekben gazdag pályájuk kezdete óta tanujelét adtak többször, azt tudja mindenki, aki csak kevéssé is érdeklődik a művészek munkássága iránt.

Zádor István évekkal ezelőtt a Szentföldön töltött hosszú idő alatt megörököltette az ősi tájakat és városrészeket. Hazahozta gazdag anyagát és e rajzai nyomán remek rézkarcokkal gazdagította a zsidó és magyar művészetet. Ezek a rézkarcai ismertek az egész világon. A British múzeum is megszerezte néhány sorozatát ezeknek a művészileg és technikailag is brilliáns karcoknak.

Hermann Lipót biblikus kompozícióit ismeri a tárlatokat látogató műértő közönség. Alig van a bibliának jelenete, amely ne elevenedett volna meg Hermann ecsetje alatt. És az az érdekes, hogy a képein az ő előadásában, színeiben egy olyan életszeretet nyilvánul meg, amely a biblia komor témáit valami sajátos optimista jelleggel ruházzák fel és hozzák közel a ma emberéhez.

Gedő Lipót biblikus festményeit sokszor látta már a műértő közönség. Pár

év előtt nyolc lapból álló rézkarc-sorozata jelent meg, melynek nagy sikere volt nemesak itthon, de a külföldi műgyűjtők körében is. Gedő Lipót kivételes karakterizáló képességét hirdeti legújabb nagyobbzasabásu munkája is, az országgyűlés tagjairól készült karakterrajzai, amelyek a Parlamenti múzeumban láthatók és amelyeket a Ház elnöksége megbízásából készített.

Ez a három kiváló művész művészetük delelőjén összetalálkozott és együttes zsidó érzésüknek ebben az értékes munkában akarnak kifejezést adni. Ugy véljük, hogy a zsidó társadalom minden kitűnősége örömmel áll e művészek rendelkezésére.

Bárány Oszkár és gyermekei: Magda, férjezett Vágó Istvánné és János fia, valamint veje Vágó István és az összes rokonság nevében mélységes fájdalommal tudatja, hogy szeretett hitvese, a legjobb feleség, a leggondosabb anya, testvér és rokon

Bárány Oszkárné szül. Killer Jolán

e hónap 10-én déli 12 órakor visszaadta nemes művészlelkét a Teremtőjének.

Drága halottunkat e hónap 12-én déli 1 órakor a rákoskeresztúri izr. temető halottasházából kísértük utolsó útjára.

Budapest, 1955. szeptember 11.
II. Áldás ucca 12.

Killer Róza férj. Najovits Samuné,
Killer Vilma, férj. Kovács Antalné,
Killer Ibolya, férj. Faludi Istvánné
testvérei.